

Вихованка Острозького братства

Ведучий рубрики **Микола МАНЬКО**, директор Державного історико-культурного заповідника Острога

Загибель афроамериканця Джорджа Флойда та спровоковані цією трагедією події, що, безумовно, вплинуть на подальшу долю Сполучених Штатів Америки, в останні тижні вивели місто Мінеаполіс (штат Мінеота) на перші шпальти світових видань і сайтів. А раніше це місто було відоме першим місцем у рейтингу американських міст із найдоступнішим житлом, які, втім, пропонують високу якість життя. В останні десятиріччя Мінеаполіс був одним із важливих центрів музейного життя великої країни. Тож це місто приваблювало американців українського походження. У переліку його мерів є й українець Р. Т. Рибак. Уродженцем міста є відомий американський історик Української Революції і політичного життя СРСР Іван (Джон) Решетар. А на карті української літератури та мистецтва Мінеаполіс насамперед знаний, як місто, що стало останнім притулком **Оксани Лятуринської** на її життєвих дорогах у країнах та континентах обох півкуль; місто, де вона відійшла у вічність півстоліття тому – 13 червня 1970 р.

Перші в українській літературі поетичні рядки про Острозький замок (і відкритий у ньому 1916 р. історичний Музей князів Острозьких) залишила, очевидно, Оксана Лятуринська – у вірші під назвою «З острозького архіву». Наведемо декілька рядків із цієї поезії:

*Ось коридор із входом до архівів,
Ідеш управо, просто або вліво.
Портрети чорних стін – князі Острозькі,
Вид гордий воєвод, ланів вельможців...
Рукописи береш із-під тяжких заслон...
Горнеш, а колом діють древні чари.*

В одному з написаних на чужині листів поетеса зазначила, що вона була «вихованкою Острозького братства». Мовилося, зрозуміло, про Острозьке Кирило-Медодіївське православне

братство, відкрите в нашому місті 1865 р., і про середню школу закритого типу при ньому – Острозьке графа Блудова жіноче училище з усіма правами державної жіночої гімназії для своїх випускниць. Найперше в цьому училищі вчилися дочки православного духовенства Волині, а також і нащадки чиновників, офіцерів, іноді – міщан і селян краю. А Оксана Лятуринська народилася 1 лютого 1902 р. у сім'ї офіцера-прикордонника Російської імперії, застава якого була розташована на хуторі Ліски Кременецького повіту (нині в складі села Хоми Збарзького району Тернопільської області).

Мати майбутньої української поетеси походила з німецьких колоністів, за батькові предки (Лятуринські), за переказами, – з відомого французького аристократичного роду де Ла Тур.

Роки навчання О. Лятуринської в Острозі поки що не уточнені; очевидно, це період напередодні і під час Першої світової війни. Саме тоді в Острозі відбу-

університеті, в Українській студії пластичного мистецтва, у Чеській високій художньо-промисловій школі. Там же вона ввійшла (і не загубилася в ньому) у коло творців Празької школи української поезії, серед яких були Євген Маланюк, Олена Телігай, Олесь Ольжич, уродженець села Миліятин на Острожчині Олександро Стефанович і випускник Острозької чоловічої гімназії Антін Павлюк. Назви її поетичних збірок різних років життя промовляють самі за себе: «Гусли» (1938), «Княжа емаль»

(1941), «Материнки» (1946), Бедрик (1956) «Ялілка» (1971).

Крім того, Оксана Лятуринська творила у галузі скульптури (увічнила у погруддях, а також у надгробках низку постатей українського визвольного руху), малярства, писанкарства, була чільною постаттю жіночого руху в середовищі україн-

лася реставрація нашого замку, втілена у життя іншим місцевим православним братством – Братством імені князів Острозьких. У відреставрованому замку відкрили історичний музей, тож вихованки Кирило-Медодіївського братства, очевидно, мали можливість (і не один раз) відвідати його. Враження про ці відвідини залишилися в Оксани Лятуринської на все життя, хоча середню освіту вона, як відомо, завершила вже у Кременецькій приватній жіночій гімназії.

А потім була втеча з дому – щоб уникнути депотичного батькового рішення про видачу доньки за старого парубка-багатія, еміграція у Німеччину, а пізніше – у Прагу. Там вона вчилася у Капловов

ської діаспори.

По Другій світовій війні вона замешкала у таборі для переміщених осіб у західних окупованих зонах Німеччини, а з 1949 р. – у США, де продовжила багатуграну літературну, мистецьку і громадську працю. Померла «вихованка Острозького братства», про що ми вже згадували вище, у місті Мінеаполіс (штат Мінеота), а похована, як і мільятинець Олександро Стефанович, на українському православному цвинтарі св. Андрія в Саунд-Баунд-Бруку (штат Нью-Йорк). Як пише біограф, «згідно з її побажаннями, Оксану Лятуринську поховали у вишіванці, яку вона сама вишивала протягом багатьох років».